

symposion

**de wijsheid van
het grondeloze tao**

leven wat niet gezegd kan worden

In de Symposionreeks verschijnen de teksten van symposia die twee keer per jaar gehouden worden door de Stichting Rozenkruis op het conferentieoord Renova te Bilthoven.

Deze bundel, deel 30 uit de Symposionreeks, bevat de teksten van het symposion dat plaatsvond op 1 juni 2013.

s y m p o s i o n

**de wijsheid van
het grondeloze tao**

leven wat niet gezegd kan worden

gehouden op het conferentieoord Renova
op 1 juni 2013

Renova-Bilthoven
Uitgeverij Rozekruis Pers

symposionreeks 30

de wijsheid van het grondeloze tao – leven wat niet gezegd kan worden

colofon

bijdragen van

dianne sommers

dan vercammen

elly nooyen

frans baggen

yolanda eikema

afbeelding omslag lotus (detail), aquarel op rijstpapier door dao thanh dzuy

boekverzorging en druk rozekruis pers, haarlem

letter adobe's minion pro

papier 90 grams promail plus natuurwit

isbn: 978-90-6732-427-4

© 2013 rozekruis pers-haarlem

rozekruis pers

bakenessergracht 5

2011 js haarlem

(023) 532 38 52

info@rozekruispers.com

www.rozekruispers.com

Inhoud

Woord vooraf

PETER HUIJS 7

Symposion I

De wijsheid van het grondeloze *Tao*

YOLANDA EIKEMA 8

***Dao* als bron voor innerlijk werk**

DIANNE SOMMERS 11

Symposion II 22

De zoektocht naar authenticiteit

Chinese innerlijke alchemie

DAN VERCAMMEN 23

Chinese alchemie

DAN VERCAMMEN 39

Symposion III 43

Hart voor *Tao*

ELLY NOOYEN 45

Tao en zen

FRANS BAGGEN 60

Woord vooraf

Iedereen die ooit op weg is gegaan om zijn innerlijk te leren kennen, herkent op zeker moment wel het gevoel dat hij iets mist – waarvan hij toch weet dat het er zijn moet. Dat ‘iets’, zonder naam, is groter dan zijn vraag, groter dan zijn zoektocht. Het was er al, lang voordat hij aan zijn reis van de duizend mijl begon; het zal er zijn, lang nadat hij totaal is opgenomen, in ‘dat wat zonder naam is’. Lao Zi noemde dat iets Tao, of ‘Het’. ‘Hoe vaag is het,’ schrijft hij. ‘En toch, in het midden is het spirituele wezen. Reëel zijnde, bevat het de onfeilbare getuigenis.’ Hoe kunnen we ons daarop afstemmen? Wat is het wel, wat is het niet? Wat zal er dan veranderen? Die vragen, daar ging het om, op het vierde symposion in een reeks van zeven over de bronnen van grote wijsheidstromingen. Deze zeven bijeenkomsten worden door de Stichting Rozenkruis in samenwerking met het Lectorium Rosicrucianum steeds gehouden op het op het confentieoord Renova in Bilthoven. ‘De wijsheid van het grondeloze Tao’ vond onder grote belangstelling plaats op zaterdag 1 juni 2013.

Drs. Dianne Sommers (docent, auteur, acupuncturist en fysiotherapeut) besprak de Chinese fascinatie voor de geest op basis van het door haar vertaalde boek *Nei Ye*.

Prof. dr. Dan K.J. Vercammen (docent, onderzoeker en auteur bij het Taoist Alchemical Studies Center in Antwerpen) vertelde over de kruisbestuiving tussen de traditionele Chinese geneestradiities en de taoïstische alchemie.

Elly Nooyen, auteur van het boek *Hart voor Tao* ging in op negen hoofdthema’s uit de *Daodejing*.

Frans Baggen belichtte de samenhang tussen Tao en zen.

De verbindende teksten zijn van Yolanda Eikema.

In de bundel worden de termen ‘Tao’ en ‘Dao’ door elkaar heen gebruikt, al naar gelang de voorkeur van de auteurs.

de symposiongroep,
peter huijs

De wijsheid van het grondeloze *Tao* Symposion I

YOLANDA EIKEMA

8

*Kon Dao gezegd worden,
het zou de eeuwige Dao niet zijn.
Kon de naam genoemd worden,
het zou de eeuwige naam niet zijn.*

Deze woorden uit het eerste hoofdstuk van de *Dao De Jing* van Lao Zi zijn bepaald geen aansporing voor het houden van een symposion, maar laten we de grote meester verder het woord voeren. Lao Zi vervolgt het eerste hoofdstuk met de woorden:

*Is niet-zijn kan het (Dao) worden aangeduid
als de grond der alopenbaring.
Als zijn is het de moeder aller dingen.
Daarom, als het hart voortdurend niet-is,
dat is: vrij van alle aardse gerichtheid en begeerten –
kan men het mysterie aanschouwen van Dao's spirituele essence.
Als het hart voortdurend is,
vol van begeerten en aardse gerichtheid –
kan kan men alleen begrensde, eindige vormen zien.
Beide, zijn en niet-zijn, komen uit dezelfde bron voort,
doch zij hebben verschillende werkingen en doeleinden.
Beide zijn vol van mysterie en dit mysterie is de poort des levens.*

In dit vervolg laat Lao Zi als het ware weten dat Dao, hoewel het niet gezegd kan worden, het niet materieel kan worden voorgesteld of overgedragen, wel aanwezig is.

Het is zowel in de wereld van het zijn, de wereld van de tien-duizend dingen, het zijnde in de vorm, als in de wereld van het niet-zijn, de niet in de stof geopenbaarde werkelijkheid, het zijnde zonder vorm. Dao wordt door de Chinese auteur voorgesteld als kosmische draaggolf van de al-openbaring en als moeder aller dingen. Hij stelt dat het van de kwaliteit van ons hart afhangt of we dit mysterie, dat aanwezig is in het zijn en het niet-zijn, ervaren.

Dit geeft perspectief. Er is dus een brug, een verbinding met Dao. Het kan gekend en ervaren worden. Vandaag willen de sprekers deze brug, de verbinding met Dao, samen met u verkennen. U bent vandaag te gast op Renova, één van de conferentieoordn van het Lectorium Rosicrucianum. Voor het Lectorium Rosicrucianum staat de wijsheidsleer van het rozenkruis centraal. Waarom houdt de Stichting Rozenkruis hier een symposion over een oude Chinese wijsheidsleer?

Binnen de Stichting Rozenkruis erkennen we dat de mens in essentie een spiritueel wezen is, dat zich op dit moment openbaart in een tijdruimtelijke werkelijkheid. Krachtens haar spirituele essentie is de materiële wereld voor de mens echter geen bestemming. Door alle tijden heen is er sprake van de manifestatie van de spirituele essentie die zich – aangepast aan de cultuur – openbaart. In alle grote cultuurperioden heeft deze impuls tot geestelijk ontwaken een eigen kleur en naam gekregen. In het boek *De Chinese Gnosis* spreekt Jan van Rijckenborgh de verwachting uit dat in onze tijd oost en west, noord en zuid, elkaar zullen gaan ontmoeten in een nieuw spiritueel ontwaken. Wanneer de spirituele essentie in een mens gaat spreken en hij eruit gaat leven, overstijgt deze mens al zijn beperkingen. Hij komt vrij van alle banden die hem eerder hebben omkneld, zoals die van familie, ras en ideologie. Zo iemand is werkelijk een wereldburger geworden, een universele mens, omdat hij uit universele waarden leeft en is. De nieuw-ontwaakte mens is vrij van conditionering en herkent gelijkgestemden aan hun uitstraling en de innerlijke taal die zij spreken. In deze context is het vermogen om over de grenzen van de eigen conditionering heen te kijken en de universele waarden in andere wijsheidsleeren te herkennen van bevrijdende betekenis.

Daarom besteden we vandaag aandacht aan Dao, het vierde symposion in een reeks van zeven symposia die zijn gewijd aan zeven grote wijsheidsimpulsen die de wereld heeft gekend.

Het daoïsme is voor ons westerlingen wonderlijk, vreemd en intrigerend. Het onttrekt zich aan ons (westerse) begripsvermogen, het analytische, logische denken. Velen worden getroffen juist door die totaal andere benadering en biedt het een nieuw perspectief nu het westerse, personalistische godsbeeld voor hen in duigen is gevallen. Binnen het daoïsme worden we

geconfronteerd met het begrip Dao. In onze westerse terminologie is daar moeilijk een equivalent voor te vinden. Misschien moeten we dat ook maar niet proberen en Lao Zi zelf aan het woord laten. Deze noemde Dao in hoofdstuk 14 van zijn werk, in een vertaling van Henry Borel een 'het':

Kijk naar Dao en ge ziet het niet; men noemt het kleurloos.

Luister naar Dao en ge hoort het niet; men noemt het geluidloos.

10 | *Tast naar Dao en ge raakt het niet aan; men noemt het onstoffelijk. Woorden ontbreken om deze drievoudige onbepaaldheid te kenschetsen. Daarom smelten ze samen tot één.*

Dao's boven is niet in het licht, zijn onder is niet in het duister.

Dao is eeuwig en kan niet met een naam genoemd worden;

Het keert immer terug tot het niet-zijn.

Ge nadert Dao en ge ziet niet zijn begin. Ge volgt het en ge ziet niet zijn einde.

Ge moet het Dao van de oudheid doorgronden om over het bestaan van het heden te kunnen regeren. Wie het begin weet van het oorspronkelijke, heeft de draad van Dao in handen.

Wie het begin weet van het oorspronkelijke, heeft de draad van Dao in handen. Wat is dat, 'het begin van het oorspronkelijke', waar ligt het? Dat is de cruciale vraag, waarnaar we deze dag op zoek zijn: naar de innerlijke weg die ons met Dao verbindt. Op basis van het daoïstische geschrift de *Nei Ye*, dat waarschijnlijk is ontstaan tussen de vijfde en de derde eeuw vóór Christus en dat door haar is vertaald, spreekt Dianne Sommers over 'Dao als bron van het innerlijke werk'.

Dao als bron voor innerlijk werk

DIANNE SOMMERS

Het onderwerp van de tekst waarover ik vanmorgen mag spreken ligt mij na aan het hart: de naam ervan is *Nei Ye* of 'innerlijk werk'. Het is een klassieke Chinese tekst die ontstaan is enige tijd voorafgaand aan de *Dao De Jing*, die men qua datering tegenwoordig aan het begin van de derde eeuw voor onze jaartelling stelt.

De *Nei Ye*-tekst is dus ietsje ouder en is een tekst waarin bij de bestudering ervan voor mij heel veel lijnen zijn samengekomen. In de tijd dat ik de *Nei Ye* ontdekte, werkte ik als fysiotherapeut en acupuncturist en was al jaren min of meer bekend met het Chinese denken in dat werkveld. Tegelijk bleef ik erg nieuwsgierig naar achtergronden, naar verdieping, naar redenen waarom er allerlei problematiek bestaat, waarom er allerlei moeilijkheden voor mensen bestaan. Daarom ging ik filosofie studeren, waarin ik zeker een aantal antwoorden kreeg. Een aantal dingen werden nog duidelijker doordat ik me met name toelegde op de Chinese filosofie en in het Chinese denken vaste grond aan de voeten kreeg. Toen ik vervolgens vanuit de studie klassiek Chinees de *Nei Ye* ging bestuderen, zijn een aantal aspecten met betrekking tot de diepere grondslagen helder en duidelijk geworden.

De tijd waarin de *Nei Ye*-tekst ontstaat is een onrustige tijd, een periode waarin er veel beroering in China is. Een tijdperk waarin allerlei denkers en filosofen bezig zijn om te proberen inzicht te krijgen in wat er gaande is, maar daarnaast ook oplossingen pogen te bedenken voor de ellende als gevolg van alle oorlogen die gaande zijn. De periode van de Strijdende Staten is een tijd waarin vele staten tegelijkertijd in oorlog zijn, maar dit tijdvak van onrust en gespannenheid is tegelijkertijd een belangrijke, vormende periode voor het Chinese denken.

De vraag die de filosofen en de denkers van die tijd zich stelden, was: hoe kunnen we deze tijd overbruggen, hoe moeten we leven in deze tijd? Het is een periode waarin een ander geluid ontstaat en nieuwe perspectieven zich ontwikkelen. Naast de

geluiden van nog meer wapens, nog meer oorlog, nog meer onderlinge strijd, ontstaat er een zoeken naar een andere weg, naar een innerlijke weg die op een andere manier de mogelijkheid biedt om grip te krijgen op het leven.

De *Nei Ye* behandelt dit thema en ontstaat rond 350 voor Christus. De tekst vertelt over een innerlijke route, waardoor we als mens beter om kunnen gaan met allerlei zaken waar je mee geconfronteerd wordt. Het is een geschrift dat heel weinig bekend is, wat alles te maken heeft met het feit dat die tekst verborgen is geweest in een veel groter werk, de *Guanzi*.

Dit boek wordt toegeschreven aan de staatsman Guanzi die echter zeker niet de auteur was. Het is een soort verzamelbundel, die geschreven is voor de vorst, vol adviezen omtrent onderwerpen als landbouw, omtrent hoe je met dingen omgaat ten aanzien van de staat, ten aanzien van gezondheidszorg en dergelijke. Eén klein hoofdstukje in de *Guanzi* gaat over innerlijk werk. Als we die tekst goed bestuderen dan zien we dat de *Nei Ye* een sleuteltekst vormt in relatie tot de wijze waarop men met zaken en gebeurtenissen omgaat.

Het begrip geest, datgene wat het geestelijke aspect van de mens vormt, wordt gezien vanuit een andere invalshoek, zodat je als mens de krachten van de geest beter kunt benutten en inzetten. In de tijd van de *Nei Ye* was de algemene insteek dat de geest een aspect buiten onszelf zou zijn. De geest (of *shen* in het Chinees) is daarbij iets wat afgescheiden is van de mens, in de zin van een geest die gevonden wordt in de natuur: zo onderscheidt men bijvoorbeeld de geest van het water en van de wind.

De geest was daarmee iets wat niet direct geassocieerd werd met de mens zelf. Toegang tot de geesten verkreeg men via sjamanen, door te offeren, door naar het altaar te gaan en er je gebeden op los te laten, waarna je hoopt dat die geesten van wind, water en de wolken je gunstig gezind zullen zijn. Dus als mens kun je pogen het goddelijke aspect te beïnvloeden door te wichelen, offers te brengen of te bidden, het is echter gericht op iets wat buiten jezelf ligt. Juist op dat punt blijkt de *Nei Ye* het kantelpunt te bieden. Zij zegt niet: je kunt die geest beïnvloeden door iets buiten jezelf, nee, je kunt die geest uitnodigen om meer naar jezelf toe te komen. Je kunt die geest naar binnen halen. Op het moment dat jij je op een bepaalde manier gedraagt,

op het moment dat je je op een bepaalde manier opstelt, kun je die geest uitnodigen om bij jou te verblijven, om dieper in jou door te dringen. Dat kun je doen door innerlijk werk, door te zorgen dat die geest ook daadwerkelijk bij jou wil zijn.

De eerste regels van de *Nei Ye* maken al meteen gewag van de krachten die aanwezig zijn in de natuur, van de geestkrachten die aanwezig zijn in het universum. Geestkrachten die verantwoordelijk zijn voor de schepping van alles: deze oerkracht vormt het onderwerp van de eerste regels van die *Nei Ye*:

Door de essentie (of oerkracht) worden alle dingen geschapen. Hier beneden de vijf granen, Daarboven het uitspannel van sterren, zich bewegend tussen hemel en aarde, noemen wij haar schim of geest. Maar wie het opslaat in zijn borst, noemen wij een heilige.

Iemand die dat geestelijk aspect naar binnen kan halen, die noemen we een heilige. Deze persoon (of beter gezegd: diens vitale energie of essentie) kent een aantal karakteristieken en kenmerken die – net zoals we bij Dao zien – niet altijd vastgepind kunnen worden, maar juist grote diversiteit vertonen.

Daarom is deze vitale energie helder! Als stond zij hoog aan de hemel. Donker! Als was zij verzonken in een poel. Uitgestrekt! Als vulde zij een oceaan. Ongenaakbaar! Als bevond zij zich hoog op een berg.

Dus in de tegenstelling, in de grootsheid, in de uitgestrektheid, maar ook in helderheid en donkerheid tegelijkertijd, komt deze tot uitdrukking. En de tekst schrijft verder:

Daarom is deze vitale energie met geweld niet tegen te houden, maar met de Kracht kun je haar rust geven.

De term Kracht is een belangrijke term, die we vandaag een aantal keren zullen tegenkomen. Dit is de vertaling van wat het karakter *de* (of *teh*) inhoudt, een term die we ook tegenkomen in de boektitel *Dao De Jing*. Dus met de Kracht kun je de vitale energie rust geven.

Met je stem kun je haar niet roepen, maar met je gewaarzijn kun je haar verwelkomen. Houdt haar respectvol vast zodat je haar niet kwijtraakt. Dit noemen we: de Kracht (de of teh) vervolmaken.

Forceren is onmogelijk, je kunt haar niet dwingen, maar je kunt

haar met de Kracht rust geven. De twee termen 'Kracht' en 'ge-
 waarzijn' zijn blijkbaar van essentieel belang. Kracht, de term
de (of *teh* afhankelijk van welke transcriptie gebruikt wordt)
 is een term waarvoor wij in het Nederlands niet eenduidig een
 bepaalde vertaling kunnen geven. Het is een bepaald intrinsiek
 vermogen dat bij de mens zelf is, het is een innerlijke kracht,
 iets dat een kracht ten goede is. In klassieke Griekse en Latijnse
 begrippen vinden we het terug in de termen *arête* en *virtus*, wat
 daarmee een kracht ten bate van het goede weergeeft. Ook kun
 je het lezen als 'deugen' in de oude betekenis van 'die deugt voor
 dat vak'.

We kunnen het dus omschrijven als een intrinsiek vermogen,
 maar tegelijkertijd is het iets wat niet alleen maar van jou is.
 Het is ook een *endowment*, zoals de Engelsen zeggen, iets wat je
 gegeven is, iets wat je toebedeeld kan worden vanuit de hemel
 of waar je mee mag werken via heilige objecten als zodanig. Het
 is een potentie of een kracht die intrinsiek gekoppeld wordt aan
 het hemelse. Bepaalde substanties dragen die Kracht in zich.
 Het kan bij bepaalde dingen, bij bepaalde zaken maar zeker ook
 bij mensen horen, als een bepaalde Kracht die het hen mogelijk
 maakt om iets te bewerkstelligen.

Dus 'de' of Kracht is hetgeen iets tot stand brengt, wat het ver-
 mogen geeft om wat tot stand te brengen en tegelijkertijd is dat
 vermogen altijd iets wat trouw moet zijn aan iemands oorspron-
 kelijke bestemming, aan datgene waarvoor het ook echt bedoeld
 is, om de ware aard, de ware bestemming naar voren te laten
 komen. Om deze Kracht draait in belangrijke mate het inner-
 lijke werk.

Op die manier bezien is de Kracht de uiterlijke manifestatie van
 Dao, de manier waarop Dao (of Tao) zich kan tonen in een in-
 nerlijke natuur, die zichzelf daarin naar voren brengt. In de *La-
 ozi* 51 zien we daarvan een voorbeeld:

*Daarom eren alle tienduizend wezens de Weg en geven ze aan-
 zien aan zijn Kracht (de), zonder dat iemand daarvoor het be-
 vel geeft, maar van nature zo.*

Iets wat van nature zo is, vanuit zichzelf zo is. Dat wordt aan-
 geduid met de term *zi ran*. Het is niet iets wat van buiten wordt
 opgelegd, er is niemand die zegt dat het gebeuren moet, het is
 geen morele verplichting, niet in die zin moet de deugd gezien

worden. Maar het is iets wat het beste in mensen naar voren laat komen, met een intrinsieke stevigheid, met een intrinsieke kracht die erin aanwezig is. Dat was de eerste belangrijke term: Kracht.

Het tweede aspect dat in die zinsnede naar voren komt is: 'Met je stem kun je haar niet roepen.' Met andere woorden, je kunt haar niet bevelen, je kunt haar niet zeggen: kom eens hier, ik wil je hebben. Maar 'met je gewaarzijn kun je haar verwelkomen'. Gewaarzijn is de term *yi* die genoemd wordt, en ook dit is zo'n term die je op veel manieren kunt vertalen. Dit aspect is typerend voor het Chinese denken: er wordt een beeld geschapen, er wordt een beeld neergezet.

Yi is dat wat je kunt vertalen met gewaarzijn, maar ook kan het een focus betekenen, datgene wat je de aandacht geeft, wat je denkkader bepaalt, wat je intentie bepaalt, wat je wens is, wat je idee is omtrent iets of datgene wat een bepaald spoor of een bepaalde hint geeft in één of andere richting. En met dat gewaarzijn kun je die specifieke Kracht verwelkomen, wat een cruciaal aspect vormt in de *Nei Ye*.

In *Lingshu* 8, een Chinese tekst handelend over geneeskunde en acupunctuur, lezen we dat hetgeen maakt dat we onze taak kunnen uitvoeren, ons hart is. Het hart wordt gezien als de keizer! Dit is degene die de beslissingen neemt. Wat het hart zich herinnert, wat het hart vasthoudt, waar het hart zelf aandacht op vestigt: dat noemen we de *yi*. De *Nei Ye* legt uit dat ons hart de plaats is waar we de geest (de krachtbron die we in het universum kunnen herkennen, de alomtegenwoordige geest), huisvesting kunnen bieden. Hier vindt de geest daadwerkelijk zijn onderdak.

Er is van nature geest in ons. Hij gaat en komt.

Met andere woorden: we mogen er niet van uitgaan dat de geest per definitie zomaar permanent bij ons zal blijven.

Niemand is in staat dit geheel te bevatten. Verlies hem en er zal zeker wanorde ontstaan. Vat hem en zeker zal orde ontstaan.

De geest heeft hiermee een belangrijke relatie met het aspect van 'geordendheid' in de mens:

Houd met respect zijn onderdak schoon, dan zal de essentie (die in ons universum aanwezig is), vanzelf komen. Overdenk dit

met ingekeerde gedachten. Orden dit met verstilde aandacht. (Dus: zorg goed voor je hart zodat het een ankerplaats vormt voor de geest en geef rust aan het hart zodat de geest daarin een onderdak vindt. Wie zijn hart stabiliseert in zijn innerlijk, diens gehoor en blik worden scherp en helder, diens ledematen sterk en stevig, bij hem kan de essentie verblijven.

Het innerlijk werk maakt dat ook de zintuigen beter gaan functioneren, dat je fysieke kwaliteit als zodanig steviger kan worden. De essentie die dit proces ondersteunt, verblijft bij de mens als het hart op orde is.

Als je hart op orde is en daarmee de woorden die uit je mond komen op orde zijn, en de taken die je verricht en die je anderen opdraagt op orde zijn, zal heel het rijk op orde zijn.

Hier wordt een grote stap gemaakt in het denken: als je het goed regelt bij jezelf, dan zal het vanzelf zo zijn (zi ran) dat de rest van de wereld ook op orde zal komen. Zo van: verbeter de wereld, begin bij jezelf.

In het Chinese denken is dit een aspect dat veel belang kent, de verbinding tussen de microkosmos en de macrokosmos. Deze verbinding tussen microkosmos en macrokosmos was natuurlijk ook voor die filosofen waar ik aan het begin over vertelde, het belangrijkste verhaal om te vertellen aan de heerser. Iedere denker hield zich bezig met deze kwestie: hoe werk je nou aan een oplossing voor de problematiek van de Strijdende Staten, van deze ellende waar we in zitten.

Het antwoord dat de *Nei Ye* hierin naar voren brengt is: start aan de binnenkant, begin bij jezelf, want op het moment dat het bij jezelf in orde is, zal de uitstraling hiervan verder de wereld in gaan en zal ook de rest van de wereld op orde komen. De microkosmos is daarin verantwoordelijk voor datgene wat in de macrokosmos tot stand komt. De mens is niet slechts een verzameling van allerlei organen en verschillende onderdelen maar wordt gezien als het punt waarin hemel en aarde bij elkaar komen.

De *Nei Ye*-tekst zegt ook:

In het leven van de mens geeft de hemel je essentie, geeft de aarde je vorm. Hun samengaan vormt de mens.

Vanuit het hemelse krijgen we die essentie, datgene wat aan jou 'geest' geeft, wat je die vitaliteit geeft die 'levendig' maakt. De aarde geeft je de vorm en die twee vermengen zich met

elkaar waardoor we als mens het product van hemel en aarde zijn, steeds de vermenging van die twee, waardoor de mens als microkosmos een afspiegeling vormt van de macrokosmos. Daardoor is de microkosmos ook direct gerelateerd aan de grote macrokosmos. De macrokosmos kun je zien als alles wat in de natuur is, alles wat in de kosmische omgeving aanwezig is.

De grote bron in het Chinese denken wordt vaak omschreven als het geheel van hemel en aarde. Een belangrijk kenmerk van dat grote geheel is, zoals de Chinezen dat zeggen, dat is *zi ran*. Zij kennen in klassieke zin niet echt een term voor natuur, maar we zouden het kunnen vertalen als datgene wat 'van nature zo' is, datgene wat 'vanzelf zo' is. De macrokosmos, het natuurlijke gebeuren, is datgene wat vanzelf zo is.

Daarnaast wordt het gezien als iets wat circulair is, waarin de dingen steeds wederkeren, wat eeuwig is, wat eeuwig voortduurt en wat bepaalde regelmatigheden kent. Dit is de reden waarom de staat en de rituelen zoveel mogelijk de kenmerken van die macrokosmos dragen, om daarmee een weerspiegeling te geven van dat grote geheel en dan kunnen de eigenschappen van de macrokosmos (zoals regelmatigheid en eeuwigheid) in de microkosmos tot uitdrukking komen.

De interactie tussen de macrokosmos en de microkosmos is een dynamisch systeem. Ze beïnvloeden elkaar wederzijds en de vraag is: hoe kunnen we de onderlinge relaties duiden? De macrokosmos speelt een belangrijke rol waarbij de sterren en de planeten het leven van de mens volgens bepaalde wetmatigheden beïnvloeden. Daarnaast zijn er de bewegingen op aarde, de wind en het water, *feng shui*, die invloeden uitoefenen op de mens. Ook de aardse krachten hebben invloed op ook de mens. Omgekeerd heeft de mens, vanuit zijn eigen microkosmos, ook weer invloed op dat grote geheel.

Er is een Chinese afbeelding die een goed idee geeft van de plaats van de mens in dat geheel. Je ziet daar een weidse, enorme natuur geschilderd. En je ziet daar, heel ienie-mini, een mensje terugkomen. Dat geeft een goed beeld van wat volgens de oude Chinezen zijn plaats in dat grote geheel is.

Met betrekking tot de relatie van de microkosmos (de mens) met de macrokosmos (de wereld om ons heen) hebben we een

aantal vragen. Zoals: wat mag er nu binnenkomen van die buitenwereld, wat kan er allemaal binnenkomen en wat kunnen we überhaupt buiten houden? Wat bepaalt de grenzen en in hoeverre zijn er 'grensconflicten'? Dus: hoe behouden we de balans tussen die macrokosmos en de microkosmos? Want hierover spreekt die *Nei Ye*, over hoe je vanuit het perspectief van de mens, vanuit je innerlijk, de grote macrokosmos en de uiterlijke wereld kunt beïnvloeden. Maar hoe beïnvloeden ze elkaar dan?

De macrokosmos, die natuur, dat kosmische geheel, is *zi ran*, zij is 'van nature zo'. Dat doet gewoon zijn ding. Ten aanzien van de microkosmos ligt dat anders. De microkosmos ofwel de mens, zo zegt de *Su Wen*, vertelt ons dat de mens is gedegeneerd. De kwaliteit van de mens is verminderd ten opzichte van zijn oorspronkelijk potentieel, doordat de mens heden ten dage zich minder goed gedraagt:

In deze tijd hebben mensen hun levenswijze veranderd. Ze drinken wijn alsof het water is, ze dompelen zich onder in destructieve activiteiten, putten hun essentie uit en verminderen daarmee hun vitale energie.

Wat dat aangaat, is er niets nieuws onder de zon: vroeger was het beter! (bedenk hierbij dat de *Su Wen*, waaruit dit citaat komt, geschreven is ongeveer rond de eerste eeuw voor Christus).

De oplossing uit de negatieve spiraal die de *Nei Ye* biedt, is 'om jezelf te modelleren naar de hogere orde'. De hogere orde wordt omschreven als de hemel, het Ene vinden, of als de Dao. Door het juiste pad te gaan, door de Dao te bewandelen kunnen we de verlichting vinden. Dit omdat die Dao, wanneer je hem loopt zoals je moet lopen, feitelijk een weerspiegeling vormt van die hogere orde. En dan zijn we weer terug op die Weg waar Yolanda vanochtend in de inleiding al over zei: je kunt er niet zo heel veel over zeggen, maar er wordt ondertussen wel heel wat over gezegd. Dat is ook vaak de kritiek die op Lao Zi wordt gegeven: 'Je zegt dat je niets kunt zeggen over de Weg, maar waarom heb je er dan een heel boek over vol geschreven?'

De *Nei Ye* zegt iets soortgelijks:

De weg heeft wortel nog stam, heeft blad nog bloem. Toch, wat de tienduizend dingen leven geeft, wat de tienduizend dingen

tot volledigheid brengt, dat noemen we de Weg.

Men hoort al aan het taalgebruik dat er heel veel affiniteit is met hetgeen Lao Zi over de Weg vertelt. Deze eerste regels van de *Dao De Jing* liggen (letterlijk) op straat. Op de stoeptegels van de Wagenstraat in Den Haag (zie afbeelding hierboven) kunnen we de eerste regel van de *Dao De Jing* lezen: *dao ke dao fei chang dao...* De eerste drie karakters 'dao ke dao' betekenen de Weg die je kunt 'weggen', de Weg die je kunt bewandelen (of ook de Weg die je kunt benoemen – een andere manier om het woord Dao te vertalen). Vervolgens *fei chang dao* wat zegt: dat is niet de permanente, constante, eeuwige of juiste Weg. Op het moment dat je zegt: ah, nu heb ik het gevonden, dit is wat ik moet hebben, dit moet ik vastleggen, dan is het dat dus niet. De *Nei Ye* zegt dat ook ongeveer:

Wat de mond niet kan zeggen, wat de ogen niet kunnen zien, wat de oren niet kunnen horen, dat noemen we de Weg.' Altijd compact, altijd geconcentreerd, altijd wijd, altijd losjes, altijd stevig, altijd solide. Blijf deze voorkeur nabij, laat die niet gaan. Verjaag het teveel en laat het tekort los, en als je begrip verkrijgt door inzicht in de vier uitersten, ben je terug bij de Weg en zijn Kracht.

Ook hier vinden we weer omschrijvingen, geen exacte bewoordingen maar een pogen om de essentie van een bepaalde karakteristiek te kunnen vatten. Zo komen we terug bij de Weg (Dao) en zijn Kracht (De).

De laatste strofe van de *Nei Ye* toont dat de spirituele vitale energie, die de motor vormt om dit proces in beweging te houden, alles te maken heeft met het menselijke hart:

Deze spirituele energie die zich in het hart bevindt, nu eens komend, dan weer verdwijnend, zo klein dat er niets meer in past,

zo groot dat er niets meer buiten valt. Rusteloosheid die kwaad doet, is waardoor je het kwijtraakt. Als het hart de verstillings kan vasthouden, zal de weg als vanzelf gestabiliseerd worden. Bij degene die de Weg gevat heeft stroomt het uit zijn poriën en druipt het uit zijn haar. En in zijn borstkast zal niets vergankelijks zijn.

Hier vinden we ook de associatie met het onsterfelijke, dat wat nooit zal vergaan. De Weg volgen is je persoonlijke levenspad, je persoonlijke bestemming zien en zorgen dat je jouw leven voedt en jouw pad als zodanig kunt blijven volgen. De *Nei Ye* heeft daar een eigen insteek in, die tegelijkertijd heel herkenbaar is in het corpus van het Chinese denken.

We zullen het vandaag nog horen van Elly Nooyen als zij straks spreekt over de *Dao De Jing* en zeker ook bij Dan Vercaemmen in zijn voordracht over de innerlijke alchemie.

De *Nei Ye* vertelt ons hoe we de essentie van de eigen natuur kunnen vinden, legt nadruk op het belang die eigen natuur te volgen en hoe we daarin de middenweg vast kunnen houden. Vanuit de uitersten die er zijn, je eigen middenweg vinden en zorgen dat je hart op orde is, om te zorgen dat de geest, die daar buiten is, ook bij jou wil verblijven. Dan zal onvermijdelijk de Kracht versterkt worden, jouw *de* naar buiten komen.

Zoals de *Nei Ye* zegt:

Als het hart op orde is, zal alles onder de hemel luisteren.

Dianne Sommers studeerde filosofie in Amsterdam en klassiek Chinees in Leiden. Haar onderzoeksinteresse richt zich op de ontwikkeling van de Chinese geneeskunde in het klassieke China. In 2007 publiceerde zij een vertaling en filosofische interpretatie van de *Nei Ye*, een Chinese tekst uit 350 voor Christus. Ze is acupuncturist en fysiotherapeut en praktiseert sinds 1983 in de individuele gezondheidszorg.

